

De klassenmaatschappij komt terug

Als je al wat langer meegaat in het leven zoals ik, dan herinner je je nog de klassenmaatschappij. Heel duidelijk was dat voor de treinreiziger. Op het Haarlemse station zie je nog restanten van die maatschappelijke orde in de tegeltableaus van een wachtkamer der eerste klasse, der tweede klasse, en der derde klasse. Al vlak na de oorlog was de eerste klasse afgeschaft, en daar zat rationeel wel wat in, want het enige materiële verschil tussen beide klassen was de kleur van de zittingen. In de eerste klas zat je op rood fluweel, terwijl de tweedeklasreiziger het moest doen met groen fluweel. Het verschil met de derde klasse was veel heftiger. Minder ruimte en houten banken, die op lange treinreizen toch heus wel onaangenaam konden worden.

In de decennia sindsdien leefden wij in de droom dat de klassenverschillen vanzelf zouden oplossen en verdwijnen. Wij gingen elkaar allemaal tutoyeren, titels dwongen geen natuurlijk respect meer af. Het verschil tussen een mevrouw, een juffrouw en een vrouw raakte in vergetelheid. Maar toch? Is de klassenmaatschappij ooit echt weggeweest, en dan de nog meer prangende vraag: zal zij ooit echt verdwijnen?

Een klassenmaatschappij wordt gekenmerkt door drie elementen. De maatschappij is verdeeld in heterogene groepen. Het kan daarbij gaan om inkomensverschillen, kleurverschillen, verschillen in levensbeschouwing, tot op het eerste gezicht onbenullige verschillen in woordgebruik, waarbij de ene klasse taartjes eet en de andere gebakjes. Het tweede element is de ordening der klassen, sommige liggen 'boven' en andere liggen 'onder'. Het derde element is de zichtbaarheid van de klassen, de sociale transparantie.

De klassenmaatschappij is natuurlijk nooit echt weggeweest in Nederland. Er zijn nu eenmaal verschillen in talenten, in afkomst, enzovoort; kortom, er zijn verschillende soorten mensen. En mensen van dezelfde soort zoeken elkaar op, meestal vrijwillig en soms gedwongen. Maar daarnaast was er toch een zekere gemeenschappelijk volgehouden fictie in de jaren zestig en zeventig, dat er geen echte klassen waren, dat alle mensen gelijk waren. Men schaamde zich om rijk te zijn of te behoren tot de kapitalistische klasse. Jongeren uit de elite gingen expres enigszins plat praten. Een duidelijk symbolisch voorbeeld van klassen-ontkennend gedrag gaf wijlen koningin Juliana, die op natuurlijke wijze gewoon was en met gewone

mensen kon communiceren. Zij liet zich ook geen majesteit noemen, maar gewoon mevrouw.

Deze beweging naar de klasseloze maatschappij is slechts een collectieve maskerade gebleken. De klassenmaatschappij is terug. Bovenaan staan de nieuwe roofridders, van wie vele namen in de Quote 500-lijst zijn terug te vinden. Wordt het de adel van de volgende eeuw?

Dit segmentatie proces is voor velen van ons nog een ver-van-mijn-bedshow. De klassenverschillen komen nu echter ook akelig dichtbij in het verzorgingshuis, zo blijkt uit een recent artikel in het vakblad *Zorgvisie*. Het blijkt dat in vele verzorgingshuizen wordt nagedacht over het instellen van plus-pakketten. Voor een niet zo luttel bedrag aan extra euro's, te betalen door de patiënt of zijn familie, krijgt de patiënt bijvoorbeeld recht op een dagelijkse wasbeurt, of een begeleide wandeling buiten de poort en andere recreatieve dagbestedingen. En zo krijgen we zelfs eerste- en tweede klaspatiënten in het verzorgingshuis. Het lijkt mij mild uitgedrukt een systeem dat de sfeer in het verzorgingshuis niet ten goede zal komen.

Natuurlijk zijn er tal van redenen aan te geven waarom dit onontkoombaar zou zijn. De voornaamste argumentatie is echter wel dat wij als collectiviteit te weinig willen uitgeven aan zorg voor onze hulpbehoevende medemens. Wij praten dit voor ons zelf goed met een beroep op de heilzaamheid van marktwerking.

Wanneer we de klassenmaatschappij niet kunnen uitroeien, en dat zullen we moeten erkennen, dan is er toch een overheidstaak om deze verschillen, die vele onderliggers tot op het bot frustreren, minder zichtbaar te maken. Bij verzorgingshuizen zou dat kunnen door differentiatie in behandeling tussen bewoners van dezelfde instelling wettelijk te verbieden. Daarmee wordt in ieder geval de sociale transparantie vermindert. De rijkaards kunnen zich dan tegen eigen betaling terugtrekken in mooie oorden op de Veluwe en hoeven niet de gewone mensen de ogen uit te steken, nog op de drempel van de dood.